



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Pastuszko (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

Radosław Tomasz Jeż (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego
Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego z siedzibą w K.

przeciwko T. P. (poprzednio J.) i E. J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 3 października 2024 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty
w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Olsztynie z 9 grudnia 2008 r.,
sygn. X Nc 3514/08:

- 1. oddala skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie koszty postępowania wywołanego
wniesieniem skargi nadzwyczajnej;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w
Olsztynie na rzecz radcy prawnego A. C. kwotę 1350 (tysiąc
trzysta pięćdziesiąt) zł powiększoną o kwotę 310,50 (trzysta
dziesięć 50/100) zł podatku od towarów i usług tytułem
wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu T. P. w**

**postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej w sprawie o sygn. II
NSNc 254/23.**

[D.Z.]

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Olsztynie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 9 grudnia 2008 r., X Nc 3514/08, nakazał pozwanym E. J. i T. J., aby zapłacili solidarnie na rzecz powoda Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego z siedzibą w W. kwotę 7794,57 zł z ustawowymi odsetkami od 27 listopada 2008 r. do dnia zapłaty wraz z kwotą 1292 zł tytułem kosztów procesu, w tym 1200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniesli w tym terminie zarzuty. Zaskarżony nakaz zapłaty, wobec uznania go za doręczony pozwanym, uprawomocnił się 6 lutego 2009 r.

W uzasadnieniu nakazu zapłaty sporządzonym w trybie art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154, ze zm., dalej: „u.SN”) Sąd Rejonowy wskazał, że powodowa spółka wniosła o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Powód podniósł, że na podstawie umowy sprzedaży wierzytelności z 7 października 2005 r. zawartej z wierzycielem pierwotnym Bank S.A., nabył wierzytelność w stosunku do dłużników solidarnych wynikającą z umowy nr [...] na łączną kwotę 7794,57 zł, ustaloną na 21 listopada 2008 r. Do pozwu został dołączony odpis wyciągu z ksiąg rachunkowych i ewidencji analitycznej wierzytelności z 21 listopada 2008 r. nr [...] podpisany przez osobę upoważnioną do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych funduszu i opatrzony pieczęcią towarzystwa zarządzającego funduszem. Z uwagi na fakt, że w dacie wystawienia opisanego wyżej wyciągu, wniesienia pozwu i wydania nakazu zapłaty miał on moc prawną dokumentu urzędowego, Sąd uznał, że okoliczności uzasadniające dochodzone żądanie są udowodnione dołączonym do

pozwu dokumentem urzędowym i na podstawie art. 485 § 1 pkt 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień wydania nakazu wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem pozwu i orzekł o kosztach postępowania.

W dniu 29 sierpnia 2022 r. Prokurator Generalny (dalej także: „skarżący”), na podstawie art. 89 § 1 i 2 w zw. z art. 115 § 1 i 1a u.SN, wniósł do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Sądu Rejonowego w Olsztynie skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Olsztynie z 9 grudnia 2008 r., X Nc 3514/08: „z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej poprzez zagwarantowanie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78. poz. 486 ze zm.), takich jak ochrona konsumenta, a ponadto prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami określonymi przez art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jako sprawiedliwości proceduralnej”, zaskarżając go w całości.

Skarżący, na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu: „naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 2 Konstytucji RP takich jak zasada zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, a ponadto prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, jako sprawiedliwości proceduralnej oraz wynikającej z art. 76 Konstytucji zasady ochrony konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, oraz określonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasadzie równości – polegające na uwzględnieniu powództwa Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny z siedzibą w W. i wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym przeciwko E. J i T. J. wyłącznie w oparciu o wyciąg z ksiąg rachunkowych funduszy sekurytyzacyjnych, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie oraz z pominięciem przeprowadzenia dowodów na okoliczności takie jak wygaśnięcie lub nieistnienie zobowiązania, co spowodowało umocnienie pozycji

procesowej funduszu, będącego podmiotem profesjonalnym, zajmującym się działalnością zarobkową, w stosunku do pozwanych konsumentów, którzy w celu obalenia domniemań związanych z mocą dokumentu urzędowego powinni przeprowadzić dowód negatywny, co do istnienia zobowiązania, które nabył fundusz oraz jego wysokości”.

Na podstawie art. 91 § 1 oraz art. 95 pkt 1 u.SN skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Olsztynie z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Jednocześnie Prokurator Generalny wniósł o wstrzymanie nakazu zapłaty do czasu ukończenia postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną z uwagi na grożącą pozwanej niepowetowaną szkodę wynikającą z prowadzonego przeciwko niej przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie A. B. postępowania egzekucyjnego Km [...].

Postanowieniem z 12 września 2022 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie oddalił wniosek Prokuratora Generalnego o wstrzymanie wykonania prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Olsztynie z 9 grudnia 2008 r. w sprawie X Nc 3514/08.

Pismem z 29 września 2022 r. (data prezentaty Sądu Rejonowego w Olsztynie) powód, w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną, wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych wraz z opłatą 17 zł uiszczoną tytułem opłaty skarbowej od dokumentu pełnomocnictwa.

Uzasadniając swoje stanowisko, powód podniósł, że skarga podlega odrzuceniu jako wniesiona po upływie 5 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Ponadto wskazał, że w jego ocenie skarga Prokuratora Generalnego niedająca się pogodzić z zasadniczym celem skargi nadzwyczajnej jest bezpodstawna oraz niedopuszczalna i podlega oddaleniu.

Pismem z 30 listopada 2023 r. (data prezentaty Sądu Rejonowego w Olsztynie) stanowiącym odpowiedź na skargę nadzwyczajną, w imieniu pozwanej T. P. (poprzednio J.), pełnomocnik z urzędu radca prawny A. S., ustanowiona Postanowieniem Sądu Rejonowego w Olsztynie z 10 października 2023 r. wniosła o:

1. uwzględnienie skargi nadzwyczajnej oraz uchylenie nakazu zapłaty w całości wydanego przez Sąd Rejonowy w Olsztynie z 9 grudnia 2008 r., sygn. X Nc 3514/08 i orzeczenie co do istoty sprawy, tj. odrzucenie pozwu lub oddalenie powództwa w całości; ewentualnie

2. uwzględnienie skargi nadzwyczajnej oraz uchylenie nakazu zapłaty w całości wydanego przez Sąd Rejonowy w Olsztynie z 9 grudnia 2008 r., X Nc 3514/08 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi;

3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej T. P. kosztów procesu, według norm przepisanych;

4. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej T. P. kosztów zastępstwa procesowego w przypadku wygranej po stronie pozwanej, a w przypadku przegranej lub w przypadku nie zasądzenia od przeciwnika kosztów z innych powodów, o zasądzenie na rzecz pełnomocnika od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, według norm przepisanych, powiększonych o kwotę podatku VAT. Jednocześnie pełnomocnik pozwanej oświadczył, że koszty pomocy prawnej nie zostały mu opłacone.

Pełnomocnik wniósł ponadto o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron, za stronę pozwaną pozwanej, a także o zobowiązanie Banku S.A. do przedłożenia pisma o wypowiedzeniu umowy zawartej 4 sierpnia 1998 r. na prowadzenie konta osobistego, złożonego przez pozwaną w placówce tego banku we wrześniu 1999 r.

W uzasadnieniu stanowiska pełnomocnik w pełni poparł wniesioną skargę, przytaczając treść art. 89 § 1 u.SN i wskazując, że w przedmiotowej sprawie zachodzą wskazane przesłanki uwzględnienia skargi. W dalszej części stanowiska pełnomocnik przeprowadził rozważania na temat powagi rzeczy osądzonej, braku legitymacji biernej po stronie pozwanej, braku zasadności roszczenia powoda względem pozwanej, braku skutecznego doręczenia zaskarżonego nakazu, przedawnienia roszczenia i braku zawiadomienia pozwanej o przelewie wierzytelności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dopuszczalność wniesienia skargi nadzwyczajnej uzależniona jest od spełnienia szeregu przesłanek ustawowych, wśród których wyróżnia się przesłanki formalne i materialne.

Przesłanki formalne odnoszą się do substratu zaskarżenia, terminu i podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi.

Stosownie do art. 89 § 1 u.SN, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, wydany przez Sąd Rejonowy w Olsztynie z 9 grudnia 2008 r., X Nc 3514/08, posiada walor prawomocności, a jednocześnie nie przysługuje od niego inny nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Artykuł 89 § 2 u.SN przewiduje ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi nadzwyczajnej. W przedmiotowej sprawie legitymacja Prokuratora Generalnego do wniesienia skargi nadzwyczajnej nie budzi wątpliwości.

Zgodnie z treścią art. 89 § 3 u.SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Jednocześnie art. 115 § 1 u.SN stanowi, że w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. W tych sytuacjach przepisu art. 89 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się. Stosownie do art. 115 § 1a u.SN skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie niniejszej ustawy, może być wniesiona przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Przepisu art. 89 § 2 nie stosuje się. W przedmiotowej sprawie skarga nadzwyczajna została wniesiona – jak wskazano wyżej – od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w określonym ustawą terminie i przez podmiot legitymowany, tym samym zarzut powoda jest niezasadny.

Skarga nadzwyczajna spełniła przesłanki formalne i podlegała merytorycznej ocenie.

Skarga nadzwyczajna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia służącym eliminowaniu z obrotu wadliwych, naruszających zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych dotyczących konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19). Oznacza to, że rolą przeprowadzanej przez Sąd Najwyższy kontroli nadzwyczajnej nie jest eliminowanie z obrotu wszelkich wadliwych orzeczeń, a jedynie tych, które godzą w podstawy demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a zatem dotyczą określonego kształtu relacji pomiędzy jednostką a władzą publiczną (przedmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) lub godności upodmiotowionej jednostki (podmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego).

Cel skargi nadzwyczajnej, jakim jest wyeliminowanie z obrotu wadliwego orzeczenia, może zostać zrealizowany wyłącznie w przypadku zaistnienia przynajmniej jednego z uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Zaistnienie tego rodzaju uchybienia potwierdza wadliwość zaskarżonego nakazu, a jednocześnie otwiera drogę do badania czy wadliwość ta powinna być usunięta z uwagi na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zaistnienie przesłanki szczególnej wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie przesądza o konieczności wyeliminowania z obrotu wadliwego orzeczenia. Wskazać w tym miejscu bowiem należy, że stabilność oraz prawomocność orzeczeń sądowych, a także kształtowanych przez nie stosunków prawnych również jest zasadą konstytucyjną, wywodzoną z prawa do sądu (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), zaś odstępianie od niej powinno być podyktowane wyjątkowymi względami. Konsekwentnie, stwierdzone uchybienia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20). Ten punkt widzenia potwierdzał wielokrotnie Europejski Trybunał Praw Człowieka, podkreślając, że prawo do rzetelnego procesu musi być interpretowane

w świetle zasady rządów prawa, będącej wspólnym dziedzictwem państw – stron Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.). Jednym z fundamentalnych aspektów rządów prawa pozostaje zaś zasada pewności prawnej, która przewiduje wymóg, by tam, gdzie sądy ostatecznie rozstrzygnęły jakąś kwestię, ich orzeczenie – co do zasady – nie było kwestionowane (zob. np. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z: 28 października 1999 r. w sprawie *Brumărescu przeciwko Rumunii*, skarga nr 28342/95, par. 61; 24 lipca 2003 r. w sprawie *Ryabykh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99, par. 52; 6 października 2011 r. w sprawie *Agrokompleks przeciwko Ukrainie*, skarga nr 23465/03, par. 148).

Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności ustalić musi, czy doszło do naruszenia którejś z przesłanek szczególnych określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN i wskazanych w skardze nadzwyczajnej, a jeśli tak, to czy w celu zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej konieczne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej. A *contrario* samo naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej nie stanowi racji wystarczającej dla usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Konstruując art. 89 § 1 u.SN, ustawodawca posłużył się zwrotem „o ile”, który uniemożliwia realizację zasadniczego celu instrumentu, jakim jest skarga nadzwyczajna, bez zaistnienia okoliczności wskazanych w przesłankach szczególnych, nawet jeśli za powyższym przemawiałyby istotne racje aksjologiczne związane z istotą demokratycznego państwa prawnego.

Z drugiej jednak strony niespełnienie przesłanki statuowanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN zamyka drogę do wyeliminowania z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia, nawet jeśli narusza ono którąś z przesłanek szczególnych, w tym np. zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji.

Jak już wskazano, celem skargi nadzwyczajnej jest bowiem zapewnienie zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, nie zaś z innymi zasadami, wolnościami lub prawami człowieka określonymi w Konstytucji.

Oceniając przesłanki szczególne skargi nadzwyczajnej, należy podkreślić, że Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu nakazowi zapłaty naruszenie pierwszej przesłanki szczególnej. Wskazał on konkretnie: „naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 2 Konstytucji RP takich jak zasada zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, a ponadto prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, jako sprawiedliwości proceduralnej oraz wynikającej z art. 76 Konstytucji zasady ochrony konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, oraz określonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasadzie równości – polegające na uwzględnieniu powództwa Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny z siedzibą w W. i wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym przeciwko E. J. i T. J. wyłącznie w oparciu o wyciąg z ksiąg rachunkowych funduszy sekurytyzacyjnych, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie oraz z pominięciem przeprowadzenia dowodów na okoliczności takie jak wygaśnięcie lub nieistnienie zobowiązania, co spowodowało umocnienie pozycji procesowej funduszu, będącego podmiotem profesjonalnym, zajmującym się działalnością zarobkową, w stosunku do pozwanych konsumentów, którzy w celu obalenia domniemań związanych z mocą dokumentu urzędowego powinni przeprowadzić dowód negatywny, co do istnienia zobowiązania, które nabył fundusz oraz jego wysokości”.

Odnosząc się do powyższego, Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżący w sposób wadliwy podniósł zarzut naruszenia zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego. Zarzut ten, z racji przedmiotowego powiązania ww. zasad, z zasadą demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji), mieści się w granicach przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej, przez co – wobec wymogów określonych w ustawie – powinien być wysuwany wyłącznie w nawiązaniu do niej.

W ocenie Sądu Najwyższego zasadny jest tylko zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP, który określa podstawowe gwarancje konstytucyjne w zakresie ochrony konsumenta w stosunkach z przedsiębiorcą. Z art. 76 Konstytucji RP wynika

obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywający na każdym organie i instytucji, której właściwość obejmuje sprawy dotyczące konsumentów, w tym na sądach. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreślającym, że art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władze publiczne, w tym również sądy powszechne, do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09).

Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta zakłada, że konsument ma słabszą pozycję kontraktową niż przedsiębiorca, dlatego „wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 lipca 2011 r., P 1/10). Z powyższych względów Sąd Najwyższy w przeszłości traktował art. 76 Konstytucji RP jako w pełni zasadny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21). Tym samym uznawał on, że umocnienie pozycji konsumenta ma na celu urzeczywistnienie zasady równorzędności pomiędzy uczestnikami obrotu gospodarczego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 30 czerwca 2021 r., I NSNc 191/21; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21).

W świetle art. 9 Konstytucji RP, dla wyznaczenia standardów tej ochrony, mają także zastosowanie przepisy Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP określają ustawy, w szczególności stanowiące implementację do krajowego porządku prawnego unijnych regulacji prawa konsumenckiego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 czerwca 2023 r., II NSNc 208/23; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc

179/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21 wraz z powołanym tam orzecnictwem).

Szczególne znaczenie dla ochrony konsumentów ma Dyrektywa 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29, dalej: „Dyrektywa 93/13”). Artykuł 7 ust. 1 i motyw 24 Dyrektywy 93/13 nakładają na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13 warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczną nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta.

Określenie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być ograniczane do denotacji wyznaczonej treścią art. 22¹ k.c. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny, norma art. 76 Konstytucji RP zapewnia ochronę „wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym” mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 2 grudnia 2008 r., K 37/07; 13 września 2005 r., K 38/04). Natomiast zgodnie z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Analogicznie art. 2 lit. b) Dyrektywy 93/13 stanowi, że „konsument” oznacza każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem.

W rozpoznawanej sprawie zaskarżony nakaz zapłaty oparto na wyciągu z ksiąg rachunkowych i ewidencji analitycznej wierzytelności z 21 listopada 2008 r. nr [...], podpisanym przez osobę upoważnioną do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych funduszu i opatrzony pieczęcią towarzystwa zarządzającego funduszem sekurytyzacyjnym, który w dacie rozpoznawania sprawy miał moc dokumentu urzędowego. Powód do pozwu załączył wyciąg z rejestru funduszy inwestycyjnych, odpis aktualnego KRS towarzystwa zarządzającego funduszem sekurytyzacyjnym i udzielone radcy prawnemu pełnomocnictwo. Zarówno z treści pozwu, jak i z załączonego wyciągu ksiąg rachunkowych i ewidencji

analitycznej wiarytelności z 21 listopada 2008 r. nr [...] nie wynika, aby dochodzona wiarytelność związana była z prowadzeniem przez osobę fizyczną (pозwaną) działalności gospodarczej lub zawodowej.

Mając na uwadze powyższe, nie ulega wątpliwości, że pozwanej przysługuje status konsumenta zarówno w świetle brzmienia art. 22¹ k.c., jak i art. 76 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy ma świadomość, że w świetle przepisów postępowania cywilnego regulującego postępowanie nakazowe (według stanu prawnego obowiązującego w dacie wydania nakazu zapłaty), czynności sądu ograniczały się jedynie do badania warunków formalnych pozwu i dołączonych do niego dokumentów. W pierwszym etapie tego postępowania sąd oceniał mianowicie złożone dokumenty wymagane art. 485 § 1 pkt 1 k.p.c., a także wydawał nakaz zapłaty (w sytuacji gdy dochodzenie przez powoda roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych, a okoliczności uzasadniające dochodzone żądanie były udowodnione dołączonym do pozwu dokumentem urzędowym). Dopiero w drugim etapie, czyli po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, na podstawie art. 493 § 1 k.p.c., badał on zarzuty podniesione przez stronę pozwaną.

Gdy stroną jest konsument, wówczas takie działanie jest nieprawidłowe. Narusza ono konstytucyjną zasadę ochrony konsumenta statuowaną przez art. 76 Konstytucji RP, w związku z gwarancjami ujętymi w przywołanej wcześniej Dyrektywie 93/13. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przesądzono, że organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (wyrok z 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 77 i przywołane tam orzecznictwo). Przepis art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym, w tym art. 485 § 2 k.p.c. „pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wiarytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie

przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie” (wyrok z 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 71).

W tym miejscu Sąd Najwyższy przypomina, że w jego orzecznictwie już w przeszłości wskazywano, iż przepisy proceduralne ograniczające możliwość skorzystania przez konsumenta z przysługującej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego, zezwalające na badanie treści konsumenckiego stosunku podstawowego wyłącznie w przypadku wniesienia zarzutów, nie realizowałyby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21). Z tego względu za zasadny należy uznać pogląd, według którego w postępowaniu nakazowym (w niniejszej sprawie wynikającej z umowy kredytu w ROR), w celu zapewnienia właściwej ochrony konsumentowi, sąd jest zobowiązany z urzędu zbadać postanowienia umowy łączącej pozwaną z pierwotnym wierzycielem, która stanowi podstawę dochodzonej wierzytelności, czy jej postanowienia mają nieuczciwy charakter.

Uzasadnienie zaskarżonego nakazu zapłaty nie pozostawia wątpliwości, że Sąd Rejonowy rozpoznając sprawę nie potraktował pozwanej jako konsumenta i w konsekwencji nie zbadał w ogóle postanowień umowy łączącej ją z pierwotnym wierzycielem w zakresie charakteru nieuczciwych postanowień a oparł się tylko na wyciągu z ksiąg rachunkowych i ewidencji analitycznej wierzytelności z 21 listopada 2008 r. nr [...] powodowego funduszu jako dokumencie urzędowym.

Z uwagi na powyższe Sąd Najwyższy uznaje, że sposób procedowania przez Sąd Rejonowy nie zapewnił realizacji celu, jakim jest ochrona konsumenta będącego w pozycji słabszej względem przedsiębiorcy. Sąd Rejonowy w Olsztynie wydając 9 grudnia 2008 r. zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym w sprawie X Nc 3514/08, naruszył wynikającą z art. 76 Konstytucji RP zasadę ochrony konsumentów, poprzez pominięcie faktu, że pozwana występuje w sprawie w charakterze konsumenta, ale także poprzez niezapewnienie pozwanej właściwej ochrony, o której mowa we wspomnianym przepisie Konstytucji.

Sąd Najwyższy jako niezasadny traktuje natomiast zarzut naruszenia zasady sprawiedliwości proceduralnej i prawa do rzetelnej procedury, który skarżący wywodził

z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP statuującego zasadę „prawa do sądu” a którą rozwinął w uzasadnieniu. W realiach niniejszej sprawy nie sposób dopatrzeć się jakichkolwiek uchybień w zakresie zastosowania i realizacji tego uregulowania. Chybione są zwłaszcza twierdzenia skarżącego, że w sprawie – wbrew konstytucyjnej dyrektywie – nastąpiło niewłaściwe zastosowanie prawa oraz rozpatrzenie sprawy w niewłaściwym uproszczonym trybie. W przekonaniu Sądu Najwyższego żaden z elementów sprawiedliwości proceduralnej, o jakiej mówi wskazany art. 45 ust. 1 Konstytucji, nie doznał naruszenia.

Za nietrafny uznaje również Sąd Najwyższy zarzut naruszenia zasady równości z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. W ocenie składu orzekającego Sąd – przy wydawaniu nakazu zapłaty – działał na podstawie przepisów prawa korzystając z przysługujących mu przymiotów niezależności i niezawisłości. Pozwana nie skorzystała z możliwości zaskarżenia orzeczenia i przedstawienia swojej argumentacji. W tej sytuacji nie może być mowy, ażeby pozwana została potraktowana w sposób dyskryminujący.

Gdy idzie o ocenę przesłanki ogólnej, Sąd Najwyższy zwraca uwagę na widomy mankament wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej. Mankament ten polega mianowicie na wskazaniu w ramach pierwszej przesłanki szczególnej wyprowadzonych z art. 2 Konstytucji RP podstaw, które w płaszczyźnie merytorycznej wiążą się z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i tym samym wpisują w przedmiotowe granice przesłanki ogólnej.

W tym kontekście Sąd Najwyższy przypomina, że przesłanka ogólna, wyrażona w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, stanowi samodzielną i niezależną od przesłanek szczególnych stypizowanych w 89 § 1 pkt 1-3 u.SN podstawę skargi nadzwyczajnej, a w związku z tym, stosownie do dyspozycji art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, powinna zostać w jej treści wyraźnie przytoczona i uzasadniona.

Akcentując szczególne znaczenie tego obowiązku, Sąd Najwyższy podkreśla, że zgodnie z jego utrwalonym orzecznictwem obowiązek ów obejmuje powołanie przepisu, który zdaniem skarżącego został naruszony, z oznaczeniem konkretnej jednostki redakcyjnej aktu normatywnego, czyli artykułu, oraz, jeśli występują,

pomniejszych jednostek redakcyjnych (z wielu zob.: wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2022 r., I NKRS 14/22; postanowienia Sądu Najwyższego z: 29 maja 2019 r., II UK 217/18; 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; 26 marca 1997 r., II CKN 63/97), jak również prawidłowe uzasadnienie zarzutów. W tym ostatnim przypadku wypada zwłaszcza przywołać regułę ukształtowaną w drodze orzecznictwa Sądu Najwyższego, zgodnie z którą „(...) powoływane w kasacji liczne przepisy prawa, których naruszenia w żadnej mierze się w niej nie uzasadnia, stanowią pozór podstawy kasacyjnej (...) i nie mogą być przedmiotem merytorycznej oceny ze strony Sądu Najwyższego” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 lipca 2000 r., I PKN 741/99).

Wobec tak określonych wymogów nie ulega wątpliwości, że przytoczenie podstawy skargi nadzwyczajnej winno być precyzyjne. Sąd Najwyższy bowiem, z uwagi na związanie sądu granicami podstaw skargi, uwzględnia tylko te przepisy, które zostały wyraźnie wskazane w skardze nadzwyczajnej jako naruszone. Z tego powodu na skarżącym ciąży obowiązek ujęcia zarzutów w sposób klarowny i prawidłowy, a następnie w części motywacyjnej skargi – przy powiązaniu z realiami konkretnej sprawy, w której wydano zaskarżone orzeczenie – ich należytego uzasadnienia. Jak zauważa się w literaturze przedmiotu, „W uzasadnieniu podstawy ogólnej skargi nadzwyczajnej skarżący ma obowiązek konkretnie wykazać na czym polega niezgodność zaskarżonego orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, w szczególności przez wskazanie naruszonej zasady pochodnej wywiedzionej z art. 2 Konstytucji RP i sposobu naruszenia wskazanej zasady” (O. Nawrot, K. Olszak, *Podstawa ogólna skargi nadzwyczajnej*, „Prawo i Więź” 2024, nr 3, s. 371).

Tylko taki sposób sformułowania przesłanki ogólnej gwarantuje, że Sąd Najwyższy będzie w stanie poszukiwać balansu między racjami, jakie w świetle art. 2 Konstytucji przemawiają za utrzymaniem w mocy prawomocnego nakazu zapłaty wydanego z naruszeniem art. 76 Konstytucji RP w zw. z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, a ogółem racji, jakie – wyrastając z integralnie pojmowanej zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej na gruncie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego – przemawiają by ten nakaz zapłaty uchylić. I tylko on otwiera Sądowi Najwyższemu drogę do uznania, że ewentualne uchylenie tego nakazu będzie proporcjonalnym środkiem pozwalającym

zapewnić zgodność decyzji jurysdykcyjnych z art. 2 Konstytucji RP (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

W przypadku rozpatrywanej skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny wskazał przesłankę ogólną – zapewnienie zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wiążącą z jednej strony z koniecznością zagwarantowania zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 76 (ochrona konsumenta) i art. 45 Konstytucji RP (prawo do sądu), z drugiej zaś – przy jednoznacznie oznaczonej przez siebie podstawie prawnej tj. pierwszej przesłanki szczególnej (art. 89 § 1 pkt 1 u.SN) zarzucając naruszenie określonych w art. 2 Konstytucji RP: zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego. Jednocześnie w tym zakresie sformułował uzasadnienie zawierające jedynie teoretyczny opis zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i zasad z niego wypływających, nijak nie powiązanych z okolicznościami sprawy, a przez to pozbawionych jasnego wskazania, dlaczego funkcjonowanie w obrocie zaskarżonego orzeczenia jest nie do pogodzenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Co do treści przedmiotowego uzasadnienia, przypomnienia wymaga, że w uzasadnieniu skarżący wywodził na temat konstrukcji zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zaznaczając, iż na zasadę tę składają się nie tylko jej komponenty wymienione w art. 2 Konstytucji, ale także niektóre inne zasady ustrojowe z różnych przyczyn ujęte w Konstytucji odrębnie, bardziej szczegółowe zasady i przepisy „przejawowe”, konkretyzujące i gwarantujące jej realizację oraz wywiedzione z jednych i drugich zasady pochodne (k. 15). Wskazał też, że „z zasady demokratycznego państwa prawnego wyprowadzona jest zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, konieczności zapewnienia bezpieczeństwa prawnego jednostki, zasada pewności co do prawa i prawidłowości stosowania prawa przez organy państwa”. Odnośnie do zasady zaufania obywatela do państwa podkreślił, że „wyraża się ona w możliwości oczekiwania przez obywatela, iż organy państwa będą stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa, a

prawo w myśl tej zasady, winno być stanowione i stosowane tak, aby możliwa była przewidywalność działań organów państwa a przez to prognozowanie działań własnych zainteresowanego”. Z kolei mając na uwadze bezpieczeństwo prawne obywateli podniósł, iż „winno być rozumiane nie tylko formalnie, jako przewidywalność działań władzy publicznej, ale także jako skuteczne zabezpieczenie dóbr życiowych człowieka i jego interesów”. Jak zaznaczył, „prawo stanowione i stosowane powinno być w ten sposób, aby możliwa była przewidywalność działań organów państwa a przez to także prognozowanie działań własnych zainteresowanego”. Wreszcie, w tej części uzasadnienia skarżący rozwinął wątek ochrony konsumenta łącząc go z przesłanką ogólną. Odwołał się w tym zakresie się m.in. do Dyrektywy 93/13 (k. 17-18).

Jak już zauważono wcześniej, tak skonstruowane uzasadnienie przesłanki ogólnej nie wykazuje ani tego, na czym polega niezgodność zaskarżonego orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, ani też tego, w jaki sposób i w jakim zakresie miało dojść do naruszenia zasady pochodnej (i której) wywiedzionej z art. 2 Konstytucji RP.

To zaś oznacza, że skarżący, mając na uwadze brzmienie art. 89 § 1 *in principio* nie dowiódł, by konieczne było uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty.

Z powyższego względu Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 *in fine* u.SN, oddalił skargę nadzwyczajną.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

O wynagrodzeniu pełnomocnika ustanowionego dla pozwanej T. P. z urzędu Sąd Najwyższy, na podstawie § 2 pkt 1 w zw. z § 8 pkt 4 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. 2024, poz. 764) orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[r.g.]